

propter ejus malam fidem non potest talia melioramenta repetere. Igneus in l. *Dudum*, n. 40, cod. *De contrah. empt.*; Fagnanus, *loc. cit.*, n. 37, et alii passim. (24. Item usufructuarius non acquirit dominium meliorationum, quas scienter facit, nec potest sumptus repetere; Rota, part. vi, recent. dec. 116, n. 6; Fagnanus, *loc. cit.*, n. 38, per text. in l. *Usufructuarius* 61, ff. *De usufruct.*, et l. *Usufructuarius* 68, ff. eod. (25. Potest tamen usufructuarius repetere expensas necessarias, et quæ ad perpetuam proprietatis utilitatem pertinent; Rota, cit. part. vi, dec. 116, n. 36 et seq., ubi, pluribus adductis, dicit esse communem. (26. Idem procedit in patre usufructuario meliorante bona adventitia filiorum, quo casu melioramenta spectant ad filios, et pater solum repetit expensas; Rota cit. part. vi, dec. 116, n. 11, ubi pluribus adductis, dicit, quod expensarum repetitio ex privilegio patri videtur concessa ratione legitimæ administrationis, quam habet in bonis filiorum.

(27. Melioramenta facta a gravato in bonis fideicommissis non veniunt in restitutione fideicommissi, sed per viam distractionis remanent libera ipsi hæredi gravato; Rota dec. 344, num. 2, vers. *Et non comprehenduntur*, part. ii *Diversar.*, et eadem Rota part. iii, recent. dec. 116, num. 23.

(28. Melioramenta, quæ sunt ab emphyteuta, vel feudatario facta, non dicuntur feudalia, aut emphyteutica, etiamsi principale subjectum sit feudale, vel emphyteuticum, sed transeunt ad hæredes et successores emphyteutæ, vel feudatarii meliorantis. Rota part. ii, recent. dec. 349, n. 1, et part. vi, dec. 116, n. 25 et 26; card. de Luca, *De legat.*, disc. 35, n. 34.

(29. Melioramenta, quæ sine læsione prioris status rei locatæ possunt amoveri, semper conductori sunt restituenda; Rota, part. xviii, *Recent. dec.*, tom. II, dec. 608, n. 4. (30. Alia quoad melioramenta facta a conductore in re sibi locata. *Vide verb. Locatio* a numer. 23 ad 25 inclusive.

(31. Melioramenta facta ab emphyteuta, quando possint repeti, vel non? *Vide verb. EMPHYTEUSIS* art. 1 a num. 7 ad 15 inclusive.

(32. Melioramenta facta per beneficium ex bonis patrimonialibus detrahuntur per hæredem; secus, si ex fructibus beneficii, quia pertinent ad Ecclesiam, cum Ecclesia succedat tanquam beneficiati hæres in bonis, quæ Ecclesiæ occasione quæsitæ sunt. card. de Luca, *De benef.* disc. 82, n. 5, et disc. 86, n. 2 et seq., cum aliis ibi citatis. (33. In dubio autem facta censentur ex fructibus beneficii, cum beneficiatus ex debito officii

ea fecisse censeatur magis ex fructibus beneficii, quam de proprio. Garcias, *De expens. et melioram.*, cap. 41, num. 71; card. de Luca, *loc. citatis*; Rota, dec. 671, part. i *Diversar.*, et part. XII, recent. dec. 168, num. 27, ubi dicit, quod bona beneficiati præsumuntur acquisita ex fructibus beneficiorum; tum quia in dubio, non constito de contrario, intrat præsumptio donationis, seu incorporationis ad beneficium Ecclesiæ. Card. de Luca, cit. dis. 86, num. 5.

(34. Equites Hierosolymitani ex statutis religionis tit. 14, cap. 16 et 17, promovendi non possunt ad digniores commendas, nisi antecederent legitimis documentis ostenderent, se priores meliorasse. Rot., p. xvii, rec. dec. 3, n. 3. (35. Unde si de tempore vacationis non obtinuerint sua melioramenta probari, sed nec illa exhibuerint, sunt incapaces novas obtinendi commendas. Rota, p. xvii, dec. 137, n. 1. (36. Nec eis suffragari potest subsequens exhibitio, præcipue si fuerit interea alteri jus quæsitum. Rota, cit. dec. 173, n. 2, 3 et 4.

(37. Melioramentorum autem exhibitio faciendæ est ab equite aspirante ad novas commendas coram lingua, vel prioratu, non autem coram eorum commissariis; Rota, part. xvii, rec. dec. 137, n. 6 et 7. Commissarii enim habent nudam facultatem visitandi, et revidendi processum super melioramentis factis; Rota *ibid.*

(38. Melioramenta facta in bonis ad beneficium spectantibus, et invalide alienatis, debent emptori refici. Sac. congregat. concil. in *Ruben. Nullitatis alienationis* 28 Augusti 1723, ad 4 dub. apud *Thesaur. resolut. sacre congregat. Concil.*, tom. II, fol. 355, ultimæ impressionis, quæ prostat Romæ apud Barbiellini ad *Minervam*.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(39. Notabilis intercedit differentia prædia urbana inter et prædia rustica, quoad meliorationum æstimationem; « profecto in illis (ita recte ait Rota in *Ravenn. Immissionis super melioramentis* 20 Martii 1747, § *Profecto, coram clar. mem. Millino*) spectandus est status temporis præsentis, juxta textum in leg. *Domos hereditarias*, ff. *De legat.* 1, in aliis vero, cujus generis est de quo agitur, inspiciendum est tempus factorum meliorationum, ut inter impensum, et melioratum reficiatur quod minus est possessori bonæ fidei, secundum alterum textum in leg. *Fundo*, ff. *De rei vindicat.*, etc., dummodo tamen res sit de meliorationibus utilibus, nam quæ necessariæ probantur, sunt in totum reficiendæ melioranti ad modum sumptuum factorum. »

MENDACIUM.

SUMMARIUM.

1. Mendacium quid sit. — 2. Potest quis mentiri, non tantum verbis, sed etiam nutibus, gestibus, et scriptis. — 3. Ut quis dicatur vere mentiri, requiritur, quod falsum putet id, quod dicit ut verum,

et e contra. — 4. Ad verum mendacium requiritur animus fallendi, si non expressus et formalis, saltem tacitus. — 5. Mendaciorum genera octo distinguit S. Augustinus. — 6. At hæc omnia commode reducuntur pro faciliori captu ad tria, scilicet jocosum, officiosum et perniciosum. — 7. Menda-

cium jocosum quid sit? — 8. Mendacium officiosum quid sit? — 9. Mendacium perniciosum quid sit? — 10. Mendacium jocosum et officiosum ex genere suo sunt tantum peccata venialia. Mendacium autem perniciosum est ex genere suo peccatum mortale. — 11. Nullum ex dictis mendaciis unquam est licitum. — 12. Mendacium proprie dictum nullo casu aut sine potest esse licitum, ne quidem ad salvandam hominis vitam. — 13. Imo neque unquam licitum est mendacium proprie dictum etiam pro salute spirituali hominis. — 14. Adducitur instantia ex variis locis sacre Scripturæ. — 15. Respondetur ad omnia dicta loca sacre Scripturæ, usque ad n. 19. — 20. Ex omnibus supra adductis clare constat, nihil posse inferri, quod probet mendacium proprie dictum posse esse licitum in aliquo

(1. Mendacium est falsa significatio contra mentem cum animo fallendi, S. Augustinus *Lib. contra mendacium*, c. 12, relatus in cap. 2. *Beatus Paulus* 5, caus. 22, q. 2. (2. Dicitur primo *falsa significatio*, quia potest quis mentiri, non tantum verbis, sed etiam nutibus, gestibus, scriptis et hujusmodi, unde S. Augustinus *Lib. contra mendacium*, cap. 3, dicit « ille mentitur, qui aliud habet in animo, et aliud verbis, vel quibuslibet significationibus enuntiat. »

(3. Dicitur secundo, *contra mentem*, quia mentiri est contra mentem ire; unde: ut quis dicatur mentiri, requiritur, quod falsum putet id, quod dicit ut verum. Potest enim fieri, quod aliquis non mentiatur, licet falsum dicat, si nempe credat illud esse verum, et contra mentiatur licet verum dicat, si nempe dictum suum putet esse falsum. Hoc totum exprimit S. Augustinus *Enchirid.*, cap. 18, relatus in cap. *Is autem* 4, caus. 22, quæst. 2, ibi: « Nemo mentiendus est, qui dicit falsum, quod putat verum; quoniam, quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur. . . . potiusque e contrario quantum in ipso est, ille mentitur, qui dicit tanquam verum, quod putat falsum. »

(4. Dicitur tertio, *cum animo fallendi*, quia quamvis hujus particule necessitatem negent plures volentes sufficere ad mendacium, quod quis loquatur contra mentem, sive interius intendat fallere, sive non; hanc tamen requirit Gelasius Papa in cap. *Beatus Paulus* 5, caus. 22, quæst. 2, in cujus Summario expresse dicitur: « Non mentitur, qui animum fallendi non habet: » et S. Augustinus relatus in cap. *Is autem*, 4, caus. 22, quæst. 2, ibi: « Is autem, qui mentitur contra id, quod animo sentit, loquitur voluntate fallendi. » Et ideo non proprie mentiretur, ille, qui jocandi causa, diceret: « Ego uno solo die peragravi quatuor mundi partes: Ego hodie ivi Romam, et inde huc redivi: » et similia; per hæc enim nullatenus intendit fallere, sed nugari, ut utique id clare ex modo pronuntiandi, aliisque circumstantiis personæ, loci, temporis, et hujusmodi percipiunt ipsimet auditores. Et sic expresse docet S. Augustinus. *Lib. quæst. in Genesim.*, quæst. 145, relatus in cap. *Quod autem* 18, caus. 22, quæst. 2, ubi dum explicat hæc patriarchæ Josephi verba, « An

casu, sed remanet in suo vero robore nostra conclusio, quod mendacium proprie dictum sit per se et intrinsece malum, et nullo casu, seu ob nullam necessitatem cohonestari, et licitum fieri possit. — 21. Bene vero non est per se malum, sed ob justam causam licitum est celare veritatem, seu per verbi æquivocationem, aut facti dissimulationem. — 22. Adducitur et solvitur instantia. — 23. Mendacium in confessione deliberate commissum est sacrilegium. — 24. Mentiens deliberate circa materiam necessariam confessionis peccat mortaliter. — 25. Mentiens deliberate circa materiam non necessariam confessionis peccat solum venialiter. — 26. Dummodo tamen talis penitens absolutioni subjiciat aliam materiam sufficientem: de qua habet verum dolorem et propositum.

ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia? » dicit ejusmodi phrases non esse mendacia, quia iis non utuntur modo serio, sed tantum quodam joco: « Mendacia enim a mendacibus serio aguntur, non joco. Cum autem, quæ non sunt, tanquam joco dicuntur, non reputantur mendacia. » Et id confirmat idem S. doctor *Lib. de mendacio*, cap. 2, ibi. « Nunquam (*joca*) sunt putata mendacia, habent enim evidentissimam ex pronuntiatione, atque ipso jocantis affectu significationem animi nequaquam fallentis, etsi non vera enuntiantis: » et *ibid.*, c. 3, subjungit: « ex animi enim sui sententia, non ex rerum ipsarum veritate, vel falsitate mentiendus, aut non mentiendus judicandus est. » Et sic tenent Pontas, verb. *Mendacium*, cas. 4; Henno, t. I, *tract. in decalog.*, disp. 8, q. 1, concl. 1; Laym., lib. iv, tract. 3, cap. 13, n. 4, et alii passim volentes, quod ad mendacium requiratur animus fallendi, si non expressus et formalis, saltem tacitus, contentus in verbis, quæ talibus, aut talibus circumstantiis nota sunt fallere.

(5. Mendaciorum genera octo distinguit S. Augustinus *Lib. de mendacio*, cap. 4, relatus in cap. *Primum* 8, caus. 22, qu. 2. (6. At hæc omnia commode reducuntur ad illa tria, scilicet mendacium *jocosum*, *officiosum*, et *perniciosum*, quæ ordinariè pro faciliori captu a doctoribus traduntur cum S. Bonaventura in 3 sentent., dist. 38, art. 1, quæst. 5, in corpore, ubi dicit, quod mentiendus, « aut intendit prodesse, aut delectare, aut lædere; secundum quod intendit prodesse est mendacium *officiosum*; secundum quod intendit delectare, est mendacium *jocosum*; tertium quod intendit lædere, est mendacium *perniciosum*. »

(7. Mendacium *jocosum* est, quod profertur, vel fit sine alicujus nocimento, causa voluptatis propriæ, vel alienæ. *Est in re communis*. (8. Mendacium *officiosum* est, quod profertur, vel fit sine alicujus nocimento, causa utilitatis propriæ, vel alienæ. *Est in re communis*. (9. Mendacium *perniciosum* est, quod profertur, vel fit causa alienæ injustæ damnificationis. *Est in re communis*. (10. Mendacium *jocosum* et *officiosum* ex genere suo sunt tantum peccata venialia. Mendacium autem *perniciosum* est ex genere suo peccatum mortale. *Communis*.

(11. Nullum ex dictis mendaciis unquam est licitum. Communis et certa, cum S. Augustino relato in cap. *Primum* 8, caus. 22, quæst. 2, ibi: « Quisquis autem esse aliquod genus mendacii, quod peccatum non sit, putaverit, decipiet se ipsum turpiter, cum honestum se deceptorem arbitretur aliorum. » Et patet ex sacra Scriptura, quæ indiscriminatim prohibet omne mendacium, ut *Exodi* xxiii, ibi: *Mendacium fugies*; *Levitici* xiii, ibi: *Non mentiemini*; *Proverb.* xix, ibi: *Qui mendacia loquitur, non effugiet*; *Psal.* i, ibi: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*; *Sapient.* i, ibi: *Os quod mentitur occidit animam*; *Ad Colos.* iii, ibi: *Nolite mentiri invicem*. Et patet etiam ratione, quia omne mendacium proprie sump-tum est semper intrinsece malum, cum semper importet animum decipiendi; quod humanæ societati repugnat, quia, ut recte dicit S. Augustinus in *Enchiridio*, cap. 22, relatus in capit. *Is autem* 4, caus. 22, quæst. 2. « Verba propterea instituta sunt, non per quæ sese invicem homines fallant, sed per quæ quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat; verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quod sunt instituta, peccatum est. »

(12. Unde mendacium proprie dictum nullo casu, aut fine potest esse licitum, ne quidem ad salvandam hominis vitam, ut expresse docet ipsemet S. Augustinus relatus in cap. *Ne quis arbitretur* 14, cap. *Faciatur homo* 15, et cap. *Si quis* 17, caus. 22, quæst. 2, et S. Isidorus relatus in cap. *Omne genus mendacii* 16, ead. caus. et qu., et Alexander III in cap. *Super eo* 4, De usuris, ibi: « Cum Scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri. » (13. Imo neque unquam licitum est proprie dictum mendacium, etiam pro salute spirituali hominis: Communis cum S. Augustino *Lib. contra mendacium*, cap. 26, ubi dicit, eum, qui non posset baptizari, nisi deceptis mendacio custodibus, esse sine baptismo relinquendum, cum non sint faciendæ mala, ut veniant bona; et tandem concludit: « Si ergo non docet veritas facere propter hominem baptizandum, quod est contrarium castitati, non docebis propter hominem baptizandum facere, quod est contrarium veritati: » et *L. de mendacio*, cap. 20, sic expresse dicit: « ad sempiternam vero salutem nullus ducendus est opitulante mendacio. »

(14. Nec valet dicere licitum esse mentiri in casu necessitatis, seu ob magnum aliquod bonum, ut patet de Abraham, qui *Genesis* xx ut se eriperet a mortis discrimine, dixit uxorem suam Saram esse suam sororem; de Jacob, qui *Genesis* xxvii ut patris benedictionem obtineret, fratrem suum primogenitum se mentitus est; de obstetricibus Ægyptiis, quæ *Exod.* i, pro salvandis ab interfectione infantibus Hebræorum mentitæ sunt; de Joseph, qui *Genesis* xlii se ariolum et augurem coram suis fratribus asseveravit; de David, qui *I Regum* cap. xxi præ timore dementia, seu insaniam simulavit; de Judith, quæ, *Judith* cap. x, xi, xii et

xiii compositis mendaciis Holofernem decipit; de ipsomet Christo, qui *Marci* xiii, loquens de iudicii adventu, dixit: *De die illo vel hora nemo scit, neque angeli in celo, neque Filius hominis*, et *Lucæ* xxiv ubi post resurrectionem suam in peregrini forma finxit se longius ire; et *Joannis* vii, ubi dixit fratribus: *Vos ascendite ad diem festum istum, ego autem non ascendo Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum*; et sic de similibus, tum Veteris, tum Novi Testamenti.

Non valet, inquam, quia in omnibus supradictis nullum interfuit mendacium, sed mysterium, nec ipsi aliquid falsum dixerunt; sed solum licita æquivocatione, seu amphibologia, aut restrictione verum tacuerunt. Sic pluribus in locis expresse docet S. Aug. et signanter in libro *De mendacio*, c. 12 et c. 17, ubi sic dicit: « Ad hanc veritatis regulam mihi videntur non solum ista (de Abrahamo et Sara), verum etiam, si quæ sunt talia, redigenda, ut aul, quod esse creditur, ostendatur non esse mendacium, sive ubi tacetur verum, nec dicitur falsum, sive ubi significatio verax aliud ex alio vult intelligi. » Et idem S. doctor in *Quæst. in Genes.*, q. 26, relatus in cap. *Quæritur* 22, caus. 22, q. 2, sic habet: « Quæritur cur patriarcha mentiri voluit, ut diceret: Saram sororem suam, et non potius Deo commisit, qui, si vellet, ejus pudicitiam apud Pharaonem servare posset? Sed veritatem voluit celari, non mendacium dici; soror enim dicitur, quia filia fratris erat. Et in hoc ostenditur quod nemo debet tentare Deum, dum habet quod rationabili consilio faciat. Fecit, quod potuit, quod non potuit, Deo commisit, in quem speravit. Nec eum fides, aut spes fellit. Si autem interrogatus uxorem suam indicaret, duas res tuendas committeret Deo, et vitam suam, et uxoris pudicitiam. »

Et *ibidem* ad id, quod opponitur de Jacob *Genes.* xxvii, respondet: « Jacob dicens, se esse Esau primogenitum, non est mentitus, non enim dixit se esse primogenitum nascendo, sed jus primogenituræ, illo vendente, rite adeundo. Sic et Christus Joannem dixit esse Eliam, non persona sed imitatione virtutis; erat ergo Jacob Esau, non nascendo (ut diximus), sed emptione primogenituræ, de non primogenito in primogenitum transeundo, sicut et ipse Esau primogenituram vendendo, de primogenito non primogenitus fieri meruit. » Et de eodem Jacob *lib. contra mendacium* cap. 10, sic dicit: « Jacob, quod, matre fecit auctore, ut patrem fallere videretur, si diligenter et fideliter attendatur, non est mendacium, sed mysterium, etc. » *Vide in Breviario* lectiones secundi nocturni Dominicæ secundæ Quadragesimæ. Et cit. *Lib. contra mendacium*, cap. 11, subjungit: « Neque illum, quod Joseph, velut illudendis locutus est fratribus *Genes.* xlii; neque quod David simulavit insaniam *I Regum* xxi; nec cætera huiusmodi mendacia judicanda sunt, sed locutiones, actionesque propheticæ ad ea, quæ vera sunt, intelligenda referendæ. » Unde,

ut vides, ex doctrina S. Augustini, idem sentiendum est de obstetricibus Ægyptiis, de Judith et aliis similibus personis, quarum locutiones, seu actiones fuerunt, vel propheticæ, seu mysticæ, aut æquivocæ, subintelligendo aliquod verum, quod ex circumstantiis poterat ab audientibus percipi, adeoque fuisse mendacii prorsus immunes, ut signanter de Judith solide probat ex multis, et ipsomet sacro textu doctissimus P. Tirinus, *ibid.*, cap. 10 per tot.

(17. Et dato, quod diceretur Abraham, Jacob, David, Judith, et alios mentitos fuisse, cum non omnia ex Dei instinctu locuti sint, sed quædam propria etiam simplicitate addiderint, permittente Deo ipsorum imperfectiones, non tamen sequitur eos peccasse, quia invincibili laborantes ignorantia, credebant, in similibus casibus fas esse mentiendo decipere: nam veritas ista, quod mendacium nullo casu sit licitum, nondum eo tempore cognita erat; imo, teste S. Augustino, apud Tirinum in *Judith.* cap. x, vers. 12, multi veterum, etiam post Christum passum, secuti Platonem, putarunt id sine peccato licuisse; sic Layman., *lib. iv*, tract. 3, c. 13, n. 9, et alii plures.

(18. Insuper dato, quod ipsi excusari non possent a peccato saltem veniali, sicuti eos ab ipso non excusant S. Joannes Chrysostomus, Lipomanus, Scotus, Hadrianus, Lyranus, Cajetanus, Delrius, a Lapide, Bonfrerius citati, sed non secuti a Tirino in facto patriarchæ Jacob *Genes.* xxvii, vers. 19, dicendum esset, sicuti de obstetricibus Hebræorum ait S. Augustinus, *Lib. de mendacio*, cap. 5, et *Lib. contra mendacium*, cap. 15, fuisse laudatas non propter mendacium, sed ob misericordiam, quam servandis a nece infantibus præstiterunt. « Hoc etiam modo Judith, inquit S. Thomas 2-2, q. 110, art. 3 ad 3, laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum, quem habuit ad salutem populi: quamvis etiam dici possit, quod verba ejus veritatem habeant secundum aliquem sensum mysticum. » Et concordat cap. *Si qualibet culpa* 10, caus. 22, q. 2. Unde quomodocunque dicatur, stat clarum nullo casu licitum mendacium.

(19. Ad ea autem, quæ ex Novo Testamento obijciuntur de Christo, qui *Marci* xiii dixit: *De die illo, vel hora nemo scit*, etc., respondetur verba illa accipienda esse de scientia communicabili, adeoque vere et absolute dixit se diem illum nescire; ut jam fusiuse fuit dictum sub verb. *JURAMENTUM*, art. 1, num. 15, vide *ibid.*: ad illud *Lucæ* xxiv, ubi *Christus finxit se longius ire*, respondetur id ad mysterium, seu figuram pertinere, quod Christus se peregrinum et divertentibus duobus discipulis, longius iturum finxit, id est figuravit; aliquid enim tunc quidem absconditum, postea autem intelligendum, significare intendebat: videlicet, se inter eos peregrinantem, mox longius abiturum ad Patrem cœlestem. Sic S. Augustin. *Lib. contra mendacium*, cap. 13, ibi: « Si nihil aliud significasset Jesus in

eo quod (externo agendi modo) longius ire se finxit, merito judicaretur esse mentitus *simulando*. Porro, autem, si bene intelligatur et ad id quod voluit significare referatur, invenitur esse mysterium; alioquin erunt cuncta mendacia, quæ propter quamdam rerum significandarum similitudinem, cum gesta non sint, tanquam gesta narrantur; et infra: « Ille igitur concludat Christum mentitum esse fingendo, qui negat eum quod significavit implevisse faciendo; » puta ad cœlos ascendendo. Ad illud *Joan.* vii, ubi Christus dixit: *Ego autem non ascendo ad diem festum hunc*, respondetur, ut communiter tradunt doctores ibi, quod Christus verissimum dixit, quamvis ascenderit, quia ex circumstantiis verba illa denotabant, se non ascensurum publicè ad ostendendam miraculis suam divinitatem, ut rogabatur; et favet ipsemet textus, qui dicit « et ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto. »

(20. Unde ex omnibus supra adductis clare constat nihil posse inferri, quod probet mendacium proprie dictum posse esse licitum in aliquo casu, sed stat in suo vero robore nostra conclusio, quod mendacium proprie dictum sit per se et intrinsece malum, et nullo casu, seu ob nullam necessitatem cohonestari et licitum fieri possit, ut tenent Aristotel., *lib. iv Ethicorum*, c. 8; S. Augustin., toto *libro De mendacio*, et toto altero libro *contra mendacium*; S. Basilius, reg. 76, ex *Brevioribus*; S. Gregorius, *l. xix Moral.*, c. 2 et 3; S. Thomas, 2-2, q. 110, art. 3; S. Bonaventura, in 3 sent. dist. 38, q. 2; Scotus, in 3 sentent., dist. 5, et alii communiter.

(21. Bene vero non est per se malum, sed, ob justam causam, licitum est celare veritatem per restrictionem non pure mentalem, seu per verbi æquivocationem, aut facti dissimulationem: S. Augustinus, in *Psal.* v super illa verba: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*; et *lib. Contra mendacium*, cap. 10, ubi dicit aliud esse occultare veritatem et aliud proferre mendacium: « Quamvis enim omnis qui mentitur velit celare quod verum est, non tamen omnis qui vult quod verum est celare mentitur. » Et super *Genes.*, q. 26, relatus in cap. *Quæritur* 22, causa 22, q. 2, ibi: « Quæritur cur patriarcha mentiri voluit, ut diceret Saram sororem suam. . . Sed veritatem voluit celari, non mendacium dici; soror enim dicitur, quia filia fratris erat: » S. Thomas 2-2, q. 110, art. 3, ad 4, ubi ait, tamen si mentiri, aut simulare nullo casu licitum sit: « licet tamen veritatem occultare prudenter sub aliqua dissimulatione: » S. Chrysostom. *lib. i De sacerdot.*, ad finem; S. Hieronymus relatus in cap. *Utilem* 21, caus. 22, q. 2, ubi hortatur ad simulationem utilem et in tempore assumendam, exemplo Jehu, regis Israel et Davidis; S. Gregorius Papa *lib. xxvi Moral.*, cap. 7, relatus in cap. *Humanæ aures* 11, caus. 22,

quæst. 5, ibi : » Humanæ aures talia verba nostra judicant, qualia foris sonant. Divina vero judicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur; Apud homines cor ex verbis, apud Deum vero verba pensantur ex corde. »

(22. Nec obstat id, quod dicit S. Isidorus lib. II *De summo bono*, cap. 11, relatus in cap. *Quacunque* art. 9, caus. 22, quæst. 5, ibi : » Quacunque arte verborum quis juret, Deus tamen, qui conscientiam testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit. » Non obstat, inquam, quia hic textus percellit eos, qui mala fide, soloque decipiendi et injuste nocendi animo pravam mentem suam obtegunt; non vero illos, quos justa et rationabilis causa cogit bonum, quod mente gerunt, propositum verbis ambiguis et in aliquo sensu veris dissimulare : istis enim non quadrat S. Isidori sententia in cit. c. *Quacunque arte*; sed illa S. Gregorii Magni in cit. cap. *Humanæ aures*, sic istas sententias apparenter contrarias conciliat S. Thomas 2-2, q. 89, art. 7, ad 4, citatus et secutus a Cabassutio in *Theoria et praxi juris canonici*, lib. IV, cap. 4, n. 12, ubi sub n. 13, pluribus citatis dicit nostram conclusionem esse communem, uti et communem esse testatur Layman. lib. IV, tract. 3, c. 13, n. 10, *Vide* verb. JURAMENTUM, art. 1, a n. 13.

(23. Mendacium in confessione deliberate commissum est sacrilegium, quia non solum est contra veracitatem, sed etiam contra religionem, cum sit irreverentia contra sacramentum et ejus auctorem. *Communis*. (24. Mentis deliberate circa materiam necessariam confessionis, vel negando scienter mortale, quod fecit, vel affirmando mortale, quod non fecit, peccat mortaliter, quia sic mentiens, vel non confitetur integre, vel saltem decipit iudicem in re gravi spectante ad substantiam iudicii, adeoque graviter peccat. Suarez, disp. 22, sect. 10, n. 11; Gormaz, *Curs.*

MENDICANTES RELIGIOSI.

Vide verb. ABSOLUTIO APPROBATIO, CONFESSARIUS, DEBITUM CONJUGALE, ELEEMOSYNA, REGULARES.

MERCATOR.

SUMMARIUM.

1. Ad quid tenetur mercator, vi, fraude, vel mendacio, vel criminationibus impediens, ne ad civitatem afferantur aliæ merces, ut ipse carius vendat suas. — 2. Mercator quomodo et quando peccet et teneatur ad restitutionem, si ad se trahat eos, qui alios frequentant : *remissive*. — 3. Mercator an

(1. Mercator, qui vi, fraude, mendacio, vel criminationibus impedit, ne ad civitatem afferantur aliæ merces, ut ipse carius vendat suas, tenetur non tantum ementibus, aut reipublicæ excessum pretii, sed etiam aliis mercatoribus lucrum cessans,

theol., part. I, n. 150; La Croix, lib. VI, part. II, n. 1176; Layman, l. V, tract. 6, cap. 8, n. 15; Reiffenstuel, *Theol. moral.*, tractat. 14, dist. 7, quæst. 1, n. 5, et alii passim.

(25. Mentis scienter, et deliberate circa materiam non necessariam confessionis, vel negando veniale, quod fecit, vel affirmando veniale, quod non fecit, vel mentiens circa peccata mortalia alias rite confessas, aut quæ hic et nunc non tenetur confiteri, peccat solum venialiter, quia cum poenitens non teneatur talia peccata confiteri, non graviter decipit confessarium mentiendo, neque irritum reddit sacramentum, cum nihilominus absolutionem validam consequatur. Coninck, disp. 6, dub. 3; Navarr., cap. 21, n. 37; Sylvester, verb. *Confessio*, 1, qu. 8; Layman, *loc. cit.*, n. 15; Sa, verb. *Confessio*, n. 12; Petrus Sotus, lect. 10, *De confess.* in fine; Suarez, disp. 22, sect. 10; Lugo, disp. 16, n. 99; Castropal., tract. 23, part. X, n. 4; Stoz., l. I, part. III, n. 34; Dicastill., disput. 8, n. 51; Tamburin., *De confess.*, lib. II, cap. 16, n. 43; Reiffenstuel, *loc. cit.*, n. 17; Bonacina, disp. 5, *De poenit.*, quæst. 5, punct. 2, § 2, n. 9; Vasquez, Arriaga, Illung cum La Croix, lib. VI, part. II, n. 1177, contra S. Bonaventuram, Paludan., Cajetan., Ledesma, Armill., et alios tenentes, fingere veniale in confessione semper esse mortale. At Tamburin., *loc. cit.*, dicit nostram conclusionem esse certam, et Reiffenstuel, l. c., dicit esse communem, et de facto eam tenent DD. passim.

(26. Dummodo tamen talis poenitens absolutioni subjiciat aliam materiam sufficientem, de qua habeat verum dolorem et propositum, quia si nihil confiteretur præter veniale fictum, peccaret mortaliter, non ratione mendacii, sed quia faceret absolutionem esse nullam propter carentiam debitæ materiæ. Sic omnes doctores citati, et alii communiter cum Gobat tract. 6, n. 541; Diana, part. III, tractat. 4, resolut. 96.

excusetur, quando dicit, vel etiam jurat se non posse pro tali pretio talem mercem vendere, vel sibi pluris constare, licet in rigore hoc verum non sit : *remissive*. — 4. Quotuplici modo peccare potest mercator in vendendo. — 5. Subnectuntur *Additiones ex aliena manu*, ubi late de libris mercatorum, quoad probationem mercium ab ipsis creditorum.

judicio prudentis viri, restituere; est enim injusta causa utriusque damni. Sanchez in *Consil.*, lib. II, disp. 49, n. 35, cum aliis ibi citatis, La Croix, l. III, part. II, n. 80, et alii passim.

(2. Mercator an, quomodo, et quando

peccet, et teneatur ad restitutionem, si ad se trahat eos qui alios frequentant? *Vide* verb. MAGISTER a n. 14 ad 16, inclusive, quæ enim circa hæc dicta sunt ibi de magistris, dicenda proportionaliter veniunt hic de mercatoribus.

(3. Mercator quomodo excusetur, quando dicit, vel etiam jurat, se non posse pro tali pretio talem mercem vendere, vel sibi pluris constare, licet in rigore hoc verum non sit? *Vide* verb. JURAMENTUM, art. 1, n. 21.

(4. « Mercator peccat. 1° Si venenum, vel alia prohibita vendat cum suspitione pravi usus. 2° Si paratus sit quodcumque pretium, etiam injustum, ab emptore accipere. 3° Si rem carius, quam supremo pretio, vendat ob dilatam solutionem. 4° Si mercium defectum gravem occultum non aperiat; pondus et mensuram imminuat. 5° Si in emptorum injuriam monopolium injustum instituat, et merces omnes unius generis sibi comparet immoderato quæstu pro libito vendendas. 6° Si merces ab eo, qui non novit, emat, pretio minore, vel chariore vendat ignorantibus. 7° Si merces veteres et inutiles novis admisceat et vendat eodem pretio utrasque. 8° Si justa tributa defraudet. 9° Si tempore debito, cum possit, non solvat creditoribus cum gravi eorum damno. 10° Si mercibus solvat, quod pecunia debet, contra creditoris voluntatem. 11° Si diebus festis publice emat, vel vendat contra consuetudinem permissam. 12° Si juret falso, se tanto pretio merces comparasse. 13° Si contractum ineat quemcumque, dubitans de ejus justitia. 14° Si emat res furtivas, etc. » Hæc doctissimus Busembaum, l. IV, cap. 3, dub. 10, n. 1.

Alia ad rem, *vid.* verb. CONTRACTUS EMPTION., VENDITIONIS.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(5. De libris mercatorum, an et quomodo ii probent non inutilis hic est investigatio. Probare vero ipsos, sed *semiplene* communiter doctores tenent, nisi vel statuto, vel consuetudine plenam faciant probationem; Carpozov., *De process.*, tit. 14, art. 5, n. 52

et sequi; Ruland., *De commission.*, part. II, lib. V, capit. 13, n. 9; Hering., *De fidejuss.*, capit. 20, § 1, n. 71; Ayer, *Process. inst. jur.*, cap. 9, observat. 8.

(6. At sequentes condiciones concurrant oportet, ut libri mercatorum vel *semiplene*, vel *plene*, ubi est statutum, aut consuetudo, probent. *Primo* mercatores libros producentes debent esse fide digni. *Secundo* habere debent debitam et legalem formam, tum continere data et accepta. *Tertio* diem, mensem et annum comprehendere debent. *Quarto* exprimere debent causam. *Quinto* complecti debent verisimilia, tum carere omni falsitate et mala suspitione. *Addunt sexto* alii, ut sint libri mercatorum propria eorum manu scripti. (7. At sufficere videtur si sint ab eorum institutoribus viris fidei haud suspectæ exarati. Carpozov., *De process.*, tit. 14, art. 5, n. 52, et plur. seq.; Pacian., *De Probat.*, lib. 1, cap. 63, n. 21; Escobar., *De ratiocin.*, c. 12, n. 14; Scacc., *De commerc.*, c. 11, n. 268.

(8. Nota vero, non aliter libros mercatorum vel *semiplene*, vel *plene*, existente statuto, aut consuetudine, probare quam si contineant, quæ ad *commerciorum materiam* spectant; Carpozov., *loc. mox. cit.*; Gail., lib. II, observat. 20, n. 8.

(9. Quæstionis est, num libri rationum mercatorum pro tertio contra tertium *semiplene* probent? Affirmat Berlich., parte *Conclus.* 36, n. 97, sed rectius negat Gail., *De credit.*, cap. 2, tit. 3, n. 737.

(10. Nec incongrue ea hic expendenda est quæstio, an implorare queat beneficium restitutionis in integrum minor mercator, qui ob merces creditas ab alio mercatore debitum contraxit, conventusque dicat, circa merces esse deceptum? Negatur, propterea quod peritia cujuscunque artis, quam minor profitetur, impedit restitutionem in integrum circa negotia ejusdem artis. Confer Odd., *De restitut. in integr.*, part. I, quæst. 23, art. 7. Urget et illud, quod hæc ratione contrahentes publica auctoritate deciperentur; Adi Zoes., in *Comment. ad Tit.*, ff. *De minor.*, n. 22.

MERCATUS.

SUMMARIUM.

1. Mercatus a nudinis quomodo, et sub quibus respectibus distinguatur : *ad* n. 5, per tot.

(1. Mercatus a nudinis distinguuntur, tam a doctoribus, quam in *Ecclesiasticis Constit.* Benedict. XIV, tom. I, constit. 144, incip. *Ab eo tempore*, § 11. (2. Mercatus sunt de rebus minoribus ad quotidianas necessitates pertinentibus, et singulis septimanis a vicinis fiunt. Idem, *ibid.*, § 16. (3. Hi prohibentur omnino fieri diebus festis; et

in dies præcedentes, aut subsequentes transferri jubentur. Idem, *ibid.*, § 22. (4. Eaque de re approbatur decretum congregationis Concilii in *Ripana mercatus*. (5. Quacunque etiam immemorabili consuetudine minime obstante, ut resolvit S. cong. Conc. in *Barchinon. observationis festorum*. Idem, *ibid.*, § 23 et 24. *Vide* tom. IV, verb. *FESTA*.

MERCES.

Mercedis causæ, sicut etiam quæ non excedunt summam seutorum 25 judicari possunt a cardinali vicario, et a gubernatore Urbis contra quoscunque, non obstante

obligatione Camerali. Benedict. XIV, tom. I, constit. 115, incip. *Romanæ Curie*, § 24. Alia ad rem, *vide*, tom. III, ad verb. *EXTRACTIO*.